

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

שם השיעור: השיח בין רחל אמנו לקב"ה בנבואת ירמיהו (151)

שם המרצה: הרב יעקב מרדך

1. בראשית רבה פ"ב (ורש"י בראשית מ"ח, ז)

מה ראה אבינו יעקב לקבור את רחל בדרך אפרת אלא צפה יעקב אבינו שהגליות עתידות לעבור שם לפיכך קברה שם כדי שתהא מבקשת עליהם רחמים, הה"ד קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה.

2. פסיקתא רבתי ג'

שאף אני בקשתי להעלותה ולקבורה ולא הניחני הקדוש ברוך הוא שנאמר ואקברה שם מהו שם על פי הדיבור, ולמה שגלוי וצפוי לפניו שסוף בית המקדש עתיד ליחרב ובניו עתידים לצאת בגולה והם הולכין אצל אבות ומבקשים מהם שיתפללו עליהם ואינם מועילין להם וכיון שהם הולכין בדרך הם באין ומחבקין קבורת רחל והיא עומדת ומבקשת רחמים מן הקדוש ברוך הוא ואומרת לפניו רבונו של עולם שמע בקול בכייתי ורחם על בניי או תן לי האוניה שלי, מיד הקדוש ברוך הוא שומע בקול תפילתה מנין שכן כתב בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וכתב ויש תקוה לאחריהך נאום ה' ושבנו בנים לגבולם.

3. בבא בתרא קכ"ג, א

אלא, אמר לה: מינסבת לי? אמרה ליה: אין, מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה. אמר לה: מאי רמאותיה? אמרה ליה: אית לי אחתא דקשישא מינאי, ולא מנסבא לי מקמה. אמר לה: אחיו אני ברמאות... מסר לה סימנין. כי קא מעיילי לה ללאה, סברה: השתא מיכספא אחתאי, מסרתינהו ניהלה.

4. איכה רבה פתיחתא כ"ד

באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה ואמרה רבש"ע גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתירה, ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים, והגיע זמן נשואי לבעלי, יעץ אבי החליפני לבעלי בשביל אחותי, והוקשה עלי הדבר עד מאד, כי נודעה לי העצה, והודעתי לבעלי ומסרתי לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי, כדי שלא יוכל אבי החליפני, ולאחר כן נחמתי בעצמי וסבלתי את תאוותי, ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולערב חלפו אחותי לבעלי בשבילי, ומסרתי לאחותי כל הסימנין שמסרתי לבעלי, כדי שיהא סבור שהיא רחל, ולא עוד אלא שנכנסתי תחת המטה שהיה שוכב עם אחותי והיה מדבר עמה והיא שותקת, ואני משיבתו על כל דבר ודבר, כדי שלא יכיר לקול אחותי, וגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה, ולא הוצאתיה לחרפה, ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקיים רחמן, מפני מה קנאת לע"ז שאין בה ממש והגלית בני, ונהרגו בחרב, ועשו אויבים בם כרצונם, מיד נתגללו רחמיו של הקב"ה ואמר בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן, הה"ד כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, וכתוב כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וגו', וכתוב ויש תקוה לאחריהך נאום ה' ושבנו בנים לגבולם.

5. תוספתא סוטה פרק י"א, הלכה יג

כיוצא בדבר אתה אומ' בלכתך היום מעמדי וגו' בצלצח היכן מצינו שנקברה רחל בגבול בנימין בצלצח והלא לא נקברה אלא בבית לחם חלקו של יהודה שנ' ותמת רחל ותקבר בדרך אפרת ואין אפרת אלו חלקו של יהודה שנ' ואתה בית לחם

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

אפרתה צעיר להיות באלפי יהודה אלא אמר לו עכשיו שאני מדבר עמך הנם על קבורת רחל אתה הולך והן באין ומוצא אתה אותן בגבול בנימן בצלצח.

6. ספרי דברים שנ"ב

ותמת רחל ותקבר בדרך אפרת היא בית לחם רבי מאיר אומר בחלקו של בנימן בנה מתה שנאמר ואני בבואי מפדן בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבא אפרתה מתה עלי רחל ואין אפרתה אלא בית לחם שנאמר ואתה בית לחם אפרתה שומע אני בחלקו של יוסף בנה תלמוד לומר הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשדה יער במי שנמשל בחייתו יער ואיזה זה בנימן.

7. מדרש שכל טוב בראשית מ"ח

ואקברה שם בדרך אפרת. על אם הדרך קברתיה שיהו בניה עולין לארץ ישראל ורואין קבורתה וזוכרין אותה, וכן מצינו בשעה שהיו ישראל הולכין בגולה לבבל, כיון שעברו על קבורתה של רחל התחילה נשמתה בוכה, שנא' כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו', והקב"ה ענה אותה ואמר לה מנעי קולך מבכי וגו': היא בית לחם. ולמה נקראת אפרת, ששם יושבין משפחות נשואי בית פרץ, שנאמר ודוד בן איש אפרתי.

8. מדרש משלי פרשה א

אמר ר' יהושע בן לוי לא נמשכו עשרה הרוגי מלכות אלא בחטא מכירתו של יוסף

9. יבמות ס"ב, ב

אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם.

10. אבות דרבי נתן נ"א כ"ה

כשחלה רבי אליעזר אמרו אותו היום ערב שבת היה ונכנס רבי עקיבא וחביריו לבקרו... כיון שראו חכמים שדעתו מיושבת עליו נכנסו וישבו לפניו ברחוק ד' אמות... והיו שואלין לו בטהרות בטומאות במקוואות. אמרו לו רבי מה הוא זה. אמר להם טמא. מה הוא זה. אמר להם טהור. והיה משיב על טמא טמא ועל טהור טהור. אחר כך אמר רבי אליעזר לחכמים תמה אני על תלמידי הדור שמא יענשו מיתה לשמים. אמרו לו רבי מפני מה? אמר להם מפני שלא באו ושמשו אותי. ואחר כך אמר לעקיבא בן יוסף. עקיבא מפני מה לא באת לפני ושמשת אותי. אמר לו רבי לא נפנית. אמר לו תמה אני עליך אם תמות מיתת עצמך. ויש אומרים לא אמר לו כלום אלא כיון שאמר רבי אליעזר לתלמידיו כך מיד נמס דמו בקרבו. אמר לו רבי עקיבא רבי מיתתי במה. אמר לו עקיבא שלך קשה מכולן.

11. רמב"ן בראשית מ"ה, כז

יראה לי על דרך הפשט שלא הוגד ליעקב כל ימיו כי אחיו מכרו את יוסף, אבל חשב כי היה תועה בשדה והמוצאים אותו לקחוהו ומכרו אותו אל מצרים, כי אחיו לא רצו להגיד לו חטאתם... ויוסף במוסרו הטוב לא רצה להגיד לו, ולכך נאמר ויצו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר וגו', ואלו ידע יעקב בענין הזה היה ראוי להם שיחלו פני אביהם במותו לצוות את יוסף מפיו, כי ישא פניו ולא ימרה את דברו, ולא היו בסכנה ולא יצטרכו לבדות מלבם דברים: